

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**NIKOLINA JURILJ
ZAVRŠNI RAD**

POVEZANOST GOVORA I MOTORIKE

Čakovec, rujan 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)**

**PREDMET: METODIKA HRVATSKOG JEZIKA I
KNJIŽEVNOSTI**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Nikolina Jurilj

TEMA ZAVRŠNOG RADA: POVEZANOST GOVORA I MOTORIKE

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Tamara Turza– Bogdan

Čakovec, rujan 2019.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
SAŽETAK	2
SUMMARY	3
1. UVOD.....	4
2. MOTORIČKE VJEŠTINE	5
2.1. GRUBE MOTORIČKE VJEŠTINE.....	5
2.2. FINE MOTORIČKE VJEŠTINE.....	5
3. POKRET.....	6
3.1. RAZVOJ POKRETA PRSTIJU RUKU	6
4. GOVOR	7
4.1. GOVORNI RAZVOJ DJECE.....	8
5. MEĐUOVISNOST GOVORA I MOTORIKE	8
5.1. VJEŽBE/IGRE ZA RAZVOJ MIKROMOTORIKE I GOVORA	10
5.1.1. GOVOR S POKRETIMA	11
5.1.2. IGRE PRSTIĆIMA	13
6. MALEŠNICE U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI	15
6.1. FUNKCIJA MALEŠNICA I IGARA PRSTIMA	15
7. PJESME ZA VJEŽBANJE IZGOVORA GLASOVA.....	17
8. AKTIVNOST U DJEČJEM VRTIĆU	18
9. ZAKLJUČAK	23
10. LITERATURA	24
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA.....	25
Izjava o samostalnoj izradi rada	
Izjava o javnoj objavi rada	

SAŽETAK

Ovaj završni rad govori o povezanosti između govora i motorike. U uvodu se navodi da su već od samoga rođenja, govor i motorika djetetu izričito važni. Uz njih dijete razvija i druga osjetila koja su mu bitna za razvoj. Kako bi uočili povezanost govora i motorike, moramo krenuti od samog početka, stoga se od prvog do četvrtog dijela govori općenito o motoričkim vještinama, pokretu i govoru. U petom dijelu Međuovisnost govora i motorike razmatra se činjenica kako je djetetova aktivnost recipročno povezana s intenzivnim razvojem njegova govora. Šesti dio Malešnice u dječjoj književnosti ističe funkciju malešnica te aspekte vezane uz malešnice. Sedmi dio Pjesme za vježbanje izgovora glasova spominje kako bi ovu fazu učestalog ponavljanja i spontanog učenja ritmičnih i jednostavnih pjesmica djetetu učinili lakšom, potrebno je te elemente učiniti zanimljivom igrom koja sadrži pokret i ritam. Osmi dio prikazuje aktivnost u dječjem vrtiću „Izvor“ u Samoboru. S djecom je provedena aktivnost uz Pjesmu autobusa koju karakterizira velika aktivnost prstiju i ruke. Provedenom aktivnošću i promatranjem djece u radu autorica ovog rada primijetila je kako djeca na zabavan način omogućuju poticanje govora pokretom.

Ključne riječi: djeca, razvoj, govor, motorika, pokret

SUMMARY

This thesis explores the connection between speech and motor skills. The introduction states how speech and motor skills are of extreme importance to the child from the very birth. It is along these skills that the child develops other skills important for its development. In order to highlight the bond between speech and motor skills, we must start from the very beginning, which is why parts one through four talk about motor skills, movement and speech in general. Part five titled *The interdependence of speech and motor skills* considers the fact that a child's activity is reciprocally linked to intensive development of its speech. The sixth part, titled *Malešnice in children's literature* talks about the function and different aspects of *malešnice*. Part seven, *Practicing pronunciation through songs* talks about the need to create a fun game containing movement and rythm in order to make this phase of often repetition and spontaneous learning of rythmical and simple songs easier on the child. Part eight examines the activity of the Samobor based kindergarten, „Izvor“. The children were led through an activity revolving around the *bus song*, characterized by considerate hand and finger activity. By the means of this activity and observing children through work the author of this thesis has noticed the way children enable speech development through movement in a fun way.

Keywords: children, development, speech, motor skills, movement

1. UVOD

U ovom radu govorit ćemo o govoru, motorici te o njihovoj povezanosti. „Razvoj dječjeg govora složen je proces koji se odvija pod utjecajem mnogo različitih čimbenika. Govor je socijalni fenomen i njegov je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja.“ (Posokhova, I., 2011., 7.). Dijete u interakciji s okolinom spontano usvaja govor slušajući ga i govoreći ga. Razvoj pokreta, usvajanje govora i buđenje razmišljanja važni su koraci razvoja u prve tri godine djetetova života. Važno je skrenuti pozornost na povezanost govora i pokreta odnosno ruku i govora. Ruke su neprestano aktivne, one povezuju senzoriku i motoriku te preko njih velikim dijelom komuniciramo s okolinom. Kod djece, ta dvostruka funkcija igra važnu ulogu prije nego što progovori. Igre prstima i pjesme uz pokrete pomažu djeci da razviju razumijevanje ritma, kako ritma govora, tako i ritma glazbe. Takvi načini vježbanja i igranja s djetetom također mogu pomoći u proširivanju rječnika djeteta te pomoći u jezičnom razvoju. Sudjelovanje u takvim igrama djetetu daje priliku da se samostalno izražava i potiče ga na reagiranje putem korištenja tijela i govora.

„Poticati govor kod djeteta, njegovati govor, znači razumjeti zakonitosti njegova razvoja, ali i individualnost svakog djeteta. U skladu s tim potrebno je stvoriti okruženje koje će biti poticajno za govor. Prije svega, to se odnosi na stvaranje okoline u kojoj će se dijete osjećati sigurno i prihvaćeno.“ (Velički i Katarinčić, 2011., 6.)

2. MOTORIČKE VJEŠTINE

Motoričke vještine su sve naučene tehnike izvršavanja nekakvih pokreta ili kombinacija pokreta. „Za uspješan rast i razvoj svakog djeteta od velike je važnosti razvijanje njegovih motoričkih vještina.“ <http://www.malacgenijalac.hr/rad-abakusu-razvoj-fine-motorike/> (preuzeto 21.8.2019.)

Veliku ulogu u tome ima igra kroz koju dijete razvija svoje vještine. Najbolje se uči kroz igru, ali ne bilo kakvu igru, nego onu u kojoj je dijete zaposleno, u kojoj razvija svoja čula i u kojoj stječe potrebne vještine. Također, motorika je usko povezana s razvojem govora. Djeca koja zaostaju u razvoju motorike najčešće imaju i govornih teškoća. Kada se govori o motoričkim vještinama, treba razlikovati grubu i finu motoriku.

2.1. GRUBE MOTORIČKE VJEŠTINE

Pod grubom motorikom podrazumijevamo veće pokrete, tj. sposobnost izvođenja pokreta ruku, nogu ili tijela s određenom kontrolom. Aktivnosti koje potiču razvoj grube motorike kod djece su razne vrste igara na otvorenom, igre loptom, skakanje, plesanje, plivanje ili trčanje. Gruba motorika je veoma važna za daljnji razvoj djeteta jer se na njenim osnovama temelji razvoj fine motorike.

2.2. FINE MOTORIČKE VJEŠTINE

Fina motorika je sposobnost pravljenja preciznih, sitnih pokreta ruku uz zadržavanje dobre koordinacije između prstiju i oka. U vještine fine motorike spada pažljiva kontrola malih mišića ruku, stopala, prstiju kao i mišića jezika i usana. Fina motorika se razvija rastom. Sami počeci razvoja fine motorike vezuju se za prve mjeseci sa razvojem koordinacije oko-ruka. Razvoj počinje od glave, tako da beba prvo nauči kontrolirati usta, lice, jezik, pa od samog držanja glavice, ramena, preko ruku do same šake. Od početnih nespretnih pokušaja djetetovog samostalnog korištenja žlice, pokreti ruke tj. šake vremenom postaju precizniji, sve do trenutka kada dijete može uzeti olovku i kontrolirati ju. To je sposobnost da ruka i prsti izvrše zadatak koji kontroliramo okom tj. vidom. Dakle kada djeca uzimaju stvari između kažiprsta i palca, kada pokušavaju dohvatiti neke sitne

predmete, tada koriste vještinu fine motorike. Fina i gruba motorika su međusobno uvjetovane i razvijaju se u isto vrijeme jer se i mnoge aktivnosti koje dijete izvodi dešavaju njihovim zajedničkim korištenjem.

3.POKRET

Djeca pokazuju spontan interes za tjelesno kretanje koje je jedna od osnovnih potreba ljudskog bića. „Djetinjstvo je specifično životno razdoblje u kojem dijete savladava osnovne vještine pokreta i ima obilje energije koja mu omogućuje da ih usavrši.“ Pihač, M. (2011., 34.) Značajno je poticanje tjelesne aktivnosti od najranije dobi jer pokret utječe na psihofizički rast i razvoj, zdravlje, opće sposobnosti djeteta, ali i pridonosi samopoštovanju, pomaže u regulaciji tjelesne težine te prevenciji rizika od bolesti u odrasloj dobi.

3.1.RAZVOJ POKRETA PRSTIJU RUKU

Utjecaj manualnih pokreta na razvoj mozga bio je poznat još u II. st. pr. Kr. u Kini, navode Herljević i Posokhova (2007.). Ističu da su stari Kinezi tvrdili kako igre prstima pomažu usklađivanju duha i tijela. Tako je japanski liječnik Nakimosi Tokudziro stvorio ozdravljujuću metodu koja je djelovala na dlan i prste. Nakimosi je smatrao da djelovanjem na prste podražujemo mnogobrojne receptore i tako šaljemo ozdravljujuće impulse po cijelom živčanom sustavu. Jednostavnim pokretima prstiju uklanjamo napetost, ne samo u rukama, već i u govornim organima, u usnama i jeziku. Upravo igre prstima čine dijete opuštenijim, emocionalno i mentalno. Vježbe prstićima potrebno je započeti još od ranijeg djetinjstva, na način da se blago masira, miluje i razgibava prstić. Navedene autorice spominju da dobru vježbu za prstić ruku pružaju narodne igre-pjesmice. U izvedbi pjesmice koju navode, dodirujemo svaki djetetov prstić po redu.

Primjer pjesmice za razvoj pokreta prstiju ruku

(Herljević i Posokhova, 2007., 116.)

Ovaj ide u lov.

Ovaj nosi pušku.

Ovaj jede krušku.

Ovaj kaže: "Daj i meni!"

Ovaj kaže: "Ne dam tebi!"

4. GOVOR

Govor je temelj ljudske komunikacije i značajan je za cjelokupan djetetov razvoj. „Govor je bio i ostao osnovni način komunikacije među ljudima. Preduvjeti za njegov razvoj su: dobro zdravlje, uredno razvijeni govorni organi, uredan sluh, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje.“ (Mesec, 2010., 8.) Autor Patzlaff navodi kako govor živi u zajedništvu, čim netko govori, a drugi sluša, i govornik i slušatelj dolaze u zajedničku sferu pokreta koja ne obuhvaća samo riječ kao takvu, već i sve što se u jeziku može nazvati muzikalnim- intonaciju, melodiju rečenice, naglasak, boju tona, ritmičke strukture, nijanse glasa, glasno/tiho, brzo i polako, kao i geste- sve su to elementi govora koji kod malog djeteta djeluju dublje nego sadržaj izgovorenoga (2004., prema Velički i Katarinčić, 2011., 12.).

„Na brzinu usvajanja jezika utječu različiti čimbenici: osobnost djeteta, okolina u kojoj odrasta (obitelj, kultura), zdravstveno stanje itd. Iako se kod većine djece govorno-jezični razvoj odvija na sličan način, u promatranju i prosuđivanju potrebna je fleksibilnost (Apel, Masterson, 2004.), stoga još jednom naglašavamo važnost poticajnog okruženja te govornih uzora, odnosno sadržaja kojima je dijete okruženo jer upravo oni bitno utječu na ujednačavanje dječjeg govora te na njegov pravilan razvoj“ (Velički i Katarinčić, 2011., 11).

Poticati govor kod djeteta, njegovati govor znači razumjeti zakonitosti njegova razvoja, ali i individualnost svakog djeteta, te u skladu s time stvoriti okruženje poticajno za govor. Da bi okruženje za govor bilo poticajno, osim „prostora za govor“, dakle, omogućavanja djetetu da govori u malim skupinama, u paru, ali i pred cijelom skupinom, potrebno je također djecu okružiti i kvalitetnim (jezičnim) sadržajima te im omogućiti da slušaju, odnosno čuju kvalitetan, posredovani govor.

Dijete u svom iskustvu ne posjeduje takve sadržaje, naravno, ako ih prije nije čulo te se oni također mogu smatrati poticajnim okruženjem ako na „okruženje“ ne gledamo samo kao na materijalni kontekst.

4.1. GOVORNI RAZVOJ DJECE

Poznavanje faza govornog razvoja jako je važno kako bi se dječji govor razumio i mogao poticati. „Djetetov govor treba pravovremeno i primjereno poticati pa se djetetu treba obraćati ispravno govoreći. Pogrešno je ispravljati ga i inzistirati da papagajski ponavlja riječi, fraze i rečenice. Ako smo mu dobar govorni model, dijete će samo, kada bude spremno, početi oponašati, upotrebljavati ispravne ili nove riječi.“ <http://djecji-san.com/zdravlje.php?id=razvoj-govora-kod-djece-i-poremecaji-izgovora> (preuzeto 5.5.2019.)

Postoje dva osnovna razdoblja govora, navodi Velički (2011.). To su predverbalno i verbalno razdoblje. Ističe kako je predverbalno razdoblje od rođenja do prve smislene riječi, a po nekima čak i do prve rečenice. U predverbalnom razdoblju možemo razlikovati četiri faze. Prva faza traje od rođenja do 2. mjeseca starosti djeteta, druga faza traje od 2. do 5. mjeseca, treća od 5. do 7,5 mjeseci i četvrta faza traje od 7,5 sve do 12,5 mjeseci. Naime, drugo razdoblje govora djece, kako je to već spomenuto, je verbalno razdoblje i ono se tiče razdoblja od prve smislene riječi odnosno rečenice do automatizacije govora. „Kad dijete u razvoju svoga govora iz predverbalne faze gukanja prijeđe u verbalnu fazu, pa se ritam slogova pretvori u ritam riječi, kažemo da je dijete progovorilo. Kod većine djece prva se riječ pojavljuje između 10. i 15. mjeseca života.“ (Velički i Katarinčić, 2011., 10.)

5. MEĐUOVISNOST GOVORA I MOTORIKE

Sama produkcija govora podrazumijeva pomicanje i kontroliranje mišića lica, obraza, samih usana, jezika. Govor zahtjeva razvijenost motoričkih vještina. „Znanstvenici koji proučavaju razvoj dječjeg živčanog sustava, a posebice razvoj govora, otkrili su veliko stimulativno značenje funkcije ruke. Filozofi su dokazali da razina razvijenosti dječjeg govora izravno govori o stupnju formiranosti finih pokreta prstiju ruku“ (Herljević i Posokhova, 2007., 115.). Navedene autorice naglašavaju da što su djetetovi prstići aktivniji, tim se bolje ostvaruje njegov govorni, intelektualni i

emocionalni razvoj. U suprotnom, kada razvoj fine motorike zaostaje, tada zaostaje i razvoj govora.

“Znanstvenici su došli do ozbiljnog zaključka da se formiranje važnih govornih zona u mozgu ostvaruje pod utjecajem živčanih impulsa prstiju ruku.“

<https://www.planetzoe.hr/govorne-i-motoricke-vjezbe-za-najmlade/>

(preuzeto 21.8.2019) Temeljem istraživanja velikog broja djece otkriveno je sljedeće:

„Kada razvoj pokreta prstiju odgovara dobi, razvoj govora je također normalan.“

(Posokhova, 2011., 26.). Naše su ruke neprestano aktivne. Preko njih velikim dijelom komuniciramo sa svijetom oko sebe. Naše ruke povezuju motoriku i senzoriku. To znači da kad opipavamo neki predmet razvija se taktilni osjet, a kad njim ciljano manipuliramo, radimo pokrete, prije svega pokrete prstiju. Upravo kod djece ta dvostruka funkcija, spominju Velički i Katarinčić (2011.) igra vrlo važnu ulogu, prije nego što dijete progovori. Funkcija pokreta ruke razvija se od cjeline - cijele ruke prema dijelovima - pojedinačni prsti i lakat te od sredine dlana prema van - vrhovi prstiju. Kordinacija oko - ruka je posebno značajna budući da imamo mogućnost kontroliranja ruku uz pomoć očiju te se na osjetilo vida vrlo često i puno oslanjamo. Jasan primjer za ovu funkciju je učenje pisanja. Kod pisanja nam upravo vid daje početnu i završnu informaciju i također informaciju o tijeku pisanja.

Vježbe koje se provode u logopedskoj terapiji potkrepljuju ovu spoznaju: „...budući da očima ne možemo vidjeti usta (kao što možemo ruke), često se u terapiji upotrebljava zrcalo“ (Velički i Katančić, 2011., 20.). Autorice spominju kako valja razmotriti ne samo temeljnu važnost fine motorike prstiju, nego i njezinu povezanost s govorom. U svijetu su provedena brojna istraživanja kojima je dokazana povezanost fine motorike prstiju i govora. Ističem mišljenje autora Bauera (2006.) koji govori kako je potrebna skladna suradnja različitih dijelova mozga za naša senzomotorička postignuća, kao što su sposobnosti osjećanja i pokretljivosti ruku i usta. „Zanimljivo je da se dijelovi središnjeg živčanog sustava, odnosno moždane stanice koje su zadužene za govor, nalaze na istome mjestu kao i zrcalni neuroni odgovorni za sustav upravljanja pokretom“ (Velički i Katančić, 2011., 21.). U razdoblju između šestog i osmog mjeseca starosti dijete počinje rukama izvoditi ritmične pokrete. Pokreti se mogu izvoditi pljeskanjem ili tapšanjem. Motorika, koja je bila izvan djetetove kontrole, postaje kontrolirana i ritmična. U razdoblju između osmog i desetog mjeseca starosti djeteta u razvoju motorike, navodi autor,

uočavamo jednostavne geste. Neke od gesta su mahanje ili pokazivanje. Istodobno se u govoru javljaju prve riječi koje nose isto značenje: „To“, „pa-pa“ i sl.

Nakon toga dijete počinje oponašati radnje koje su mu do tad bile nepoznate. Sukladno tome, počinje govoriti riječi koje još nije znalo. U daljnjem razvoju, kad dijete bude došlo do dobi od dvije do dvije i pol godine, ono počinje graditi različite konstrukcije od kocaka. Tada to predstavlja motoričku razinu. Štoviše, na govornoj razini dijete istodobno govori gramatički pravilnijim rečenicama i stvara vlastiti govor. „Kada razvoj pokreta prstiju odgovara dobi, razvoj govora je također normalan. Kada razvoj fine motorike zaostaje, zaostaje i razvoj govora“ (Herljević i Posokhova, 2007., 115.). Autorice navode kako su znanstvenici došli do zaključka da se formiranje važnih govornih zona u mozgu ostvaruje pod utjecajem živčanih impulsa prstiju ruku. U većoj aktivnosti prstiju bolje se ostvaruje govorni, intelektualni i emocionalni razvoj. Što je djetetova motorička aktivnost veća, tim se intenzivnije razvija njegov govor. Štoviše, formiranje finih pokreta prstiju ostvaruje se pod utjecajem govora, navode Herljević i Posokhova (2007.) i ističu dva bloka vježbi za razvoj mikromotorike, a to su „Govor s pokretima“ i „Igre prstićima“

5.1. VJEŽBE/IGRE ZA RAZVOJ MIKROMOTORIKE I GOVORA

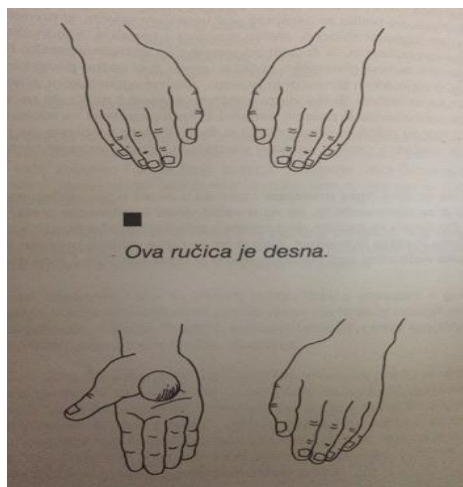
Mikromotorika ili fina motorika ruku i razvoj govora su povezani. Znanstveno je dokazano da veliko značenje za razvoj govora kod djece ima upravo motorika ruke, posebno prstiju. Lako je uočiti povezanost tih dviju funkcija. Sigurno ste primijetili da se djeca, u trenutku kada ne mogu pronaći potrebnu riječ, pomognu rukama i gestama. I obrnuto, dijete dok piše ili crta, često nesvjesno plazi jezik. Fiziolozi su dokazali da je razina razvijenosti dječjeg govora proporcionalna stupnju formiranosti finih pokreta prstiju ruke. Kad razvoj pokreta prstiju odgovara dobi, razvoj govora je također uredan, a kad razvoj fine motorike zaostaje, zaostaje i govor. Ta informacija koju nam dijete može dati je iznimno važna jer eventualne govorne probleme možemo predvidjeti i prije nego što dijete progovori. Finu motoriku treba razvijati od najranije dobi jer se zone koje odgovaraju za govor i pokrete prstiju u mozgu nalaze vrlo blizu. Poticanjem fine motorike, potičemo i susjedne zone što upravljaju govorom. Kod provođenja igara važan je jezični aspekt za koji moramo naglasiti da nije sadržan samo u tekstu, već bitnu ulogu u poticanja govora kod djece ima i odgojitelj ili roditelj koji ih

provodi. Zbog toga tekst prije izvođenja treba dobro poznavati i uvježbati. Posebno je važno napomenuti da pokrete koje smo jednom uveli za određene stihove moramo izvoditi uvijek na isti način, dakle ne mijenjati ih kod ponovnog izvođenja, jer će dijete ostati zbunjeno, a to nije cilj. Autorice Velički i Katarinčić (2011.) ističu kako pri izvođenju igara prstima djeca moraju biti usredotočena kako bi pravilo izvela radnju. Isto tako, trebaju uvježbati preciznost kako bi mogla pravilno ponoviti tijek određene radnje. Pritom se na najučinkovitiji način povezuju pokret i govor tj. omogućuje se poticanje govora pokretom. Valja naglasiti da dijete ne smijemo prisiljavati da tekst ponavlja za nama u svrhu učenja teksta napamet, to će se dogoditi spontano. Izvest će to na način da će dijete prvo ponavljati gestu, a stihove će zapamtiti tijekom vremena te će oni postati djetetovim unutarnjim blagom koje će ga činiti radosnim i bogatim.

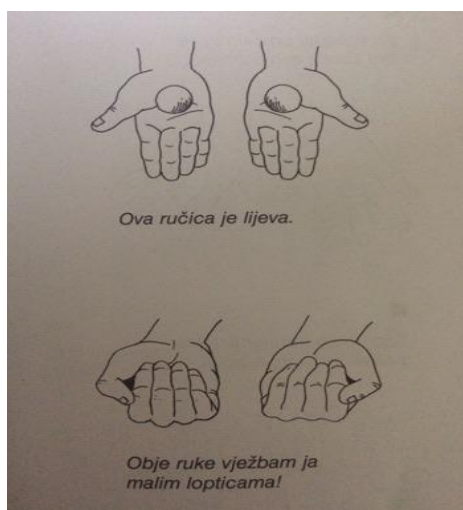
5.1.1. GOVOR S POKRETIMA

Poznato je da čim je djetetova motorička aktivnost veća, tim se aktivnije razvija njegov govor. Prvi blok vježbi je "Govor s pokretima". Te vježbe dijete izgovara ritmično. To su kratke pjesmice i brojalice koje imaju jednostavnu jezičnu konstrukciju te ih dijete prati odgovarajućim pokretima prstiju. Sve prikazane vježbe ostvaruju se usporenim tempom. Prvo se vježba jednom rukom, zatim drugom, a na kraju s obje ruke istovremeno. Svaku vježbu možemo ponoviti od tri do pet puta za redom. Pozornost se treba obratiti na točnost kod obavljanja pokreta i na kvalitetu prijelaza iz jednog položaja ruke/prstiju u drugi položaj. Taj prijelaz iz pokreta u pokret treba biti gladak i opušten. Dapače, jednaku glatkoću i tečnost pri izvedbi trebamo postići i u govoru.

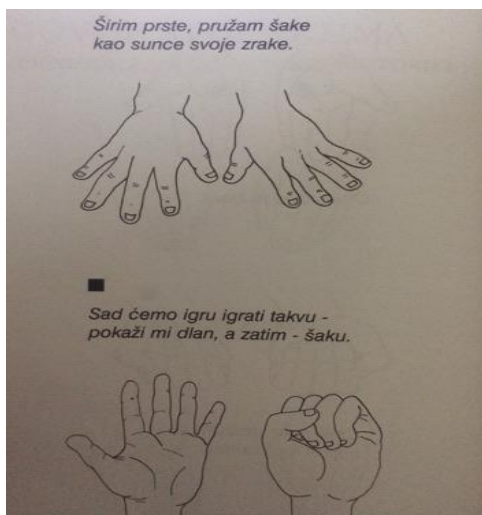
Slika 1: Položaj ruke i određivanje lijeve ili desne ruke lopticom
(Herljević i Posokhova , 2007., 118.)

Slika 2: Stiskanje gumenih loptica dlanovima
(Herljević i Posokhova , 2007., 119.)

Slika 3: Usvajanje značenja dlan-šaka
(Herljević i Posokhova , 2007., 120.)

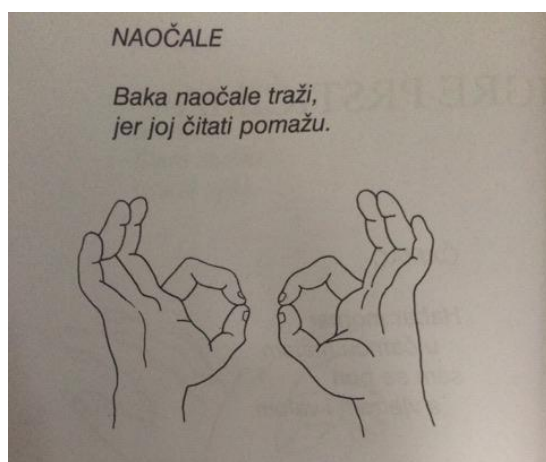

5.1.2. IGRE PRSTIĆIMA

Usprkos tome što su ove vježbe statičnog karaktera, zadatak je za dijete složeniji zbog toga što su u većini vježbi kombinacije prstiju zahtjevnije, navode Herljević, i Posokhova, (2007.). Dijete ima zadatak da stavi prstiće u neki određeni statični položaj koji tada imitira lik neke životinje ili predmet. Nakon što dijete uspije, tada ponavlja kratak stih. Svaka od vježbi ima svoj naziv i možemo ju ponavljati dva do tri puta dnevno.

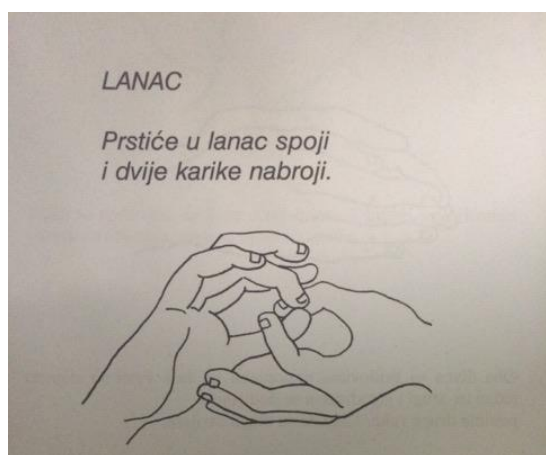
Slika 4: Naočale

(Herljević i Posokhova , 2007., 142.)

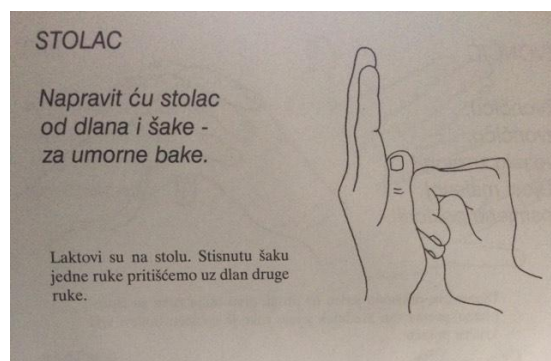
Slika 5: Lanac

(Herljević i Posokhova , 2007., 142.)

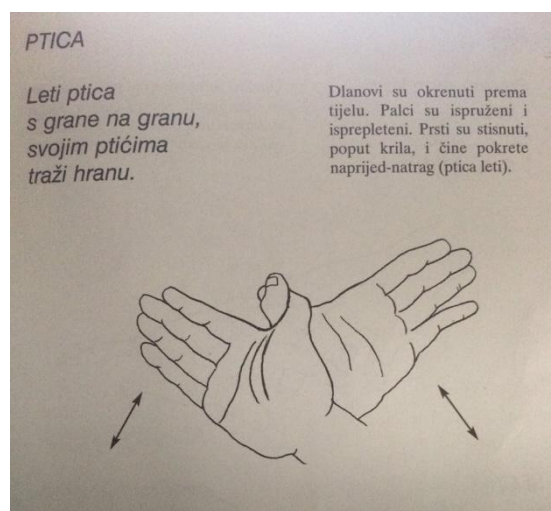
Slika 6: Stolac

(Herljević i Posokhova , 2007., 143.)

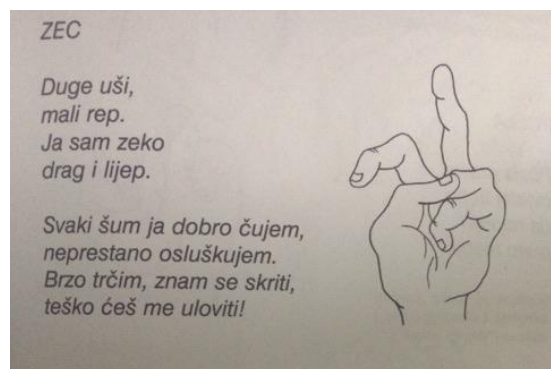
Slika 7: Ptica

(Herljević i Posokhova , 2007., 149.)

Slika 8: Zec

(Herljević i Posokhova , 2007., 147.)

6. MALEŠNICE U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Malešnice su pučke dječje pjesme vezane uz dječju igru, jedna vrsta brojalice, koje se razvijaju kod svih naroda. To su igre prstićima i rukama uz stihove ili pjesmu koje izvode odrasli s djetetom. Dijete u ovakvim igrama aktivno sudjeluje i uključuje i pokret i riječi. One su ističu Velički i Katarinčić (2011.) prvi pjesnički tekstovi s kojima se dijete susreće. „Odnos prema malešnicama u hrvatskoj književnosti M. Crnković okarakterizirao je kao „donekle nemaran“ upravo iz razloga što nema obuhvatnih antologija, a i vrlo je malen broj tih tekstova uvršten u antologije hrvatske dječje poezije“ (Velički i Katančić, 2011., 24.). Naziv „malešnice“ Milan Crnković predložio je na temelju analize dotadašnjih naziva i vlastitog promišljanja. Malešnice smatra pjesmicama koje su utkane u dječji život i u kojima dijete ne ostaje pasivan promatrač. One obilježavaju susret odraslih i djece. Autori Crnković i Težak (2002., 157., prema Velički, Katarinčić, 2011., 25.) navode da struktura podjela malešnica čini sljedeće podvrste: hincalice, izmišljalice, uspavanke ili uspavalice, brojalice, bajalice, razbrajalice, nabrajalice, tepalice, molitvice, pitalice, rugalice, zagonetke ili zagonetalice, pjesme za igru ili igralice za kolo, cupkalice, zamišljalice, oponašalice, dodirivalice, nagomilavalice ili nabrajalice, jezikolomilice. Upravo ovi nazivi upućuju na funkciju i bogatstvo malešnice. Isto tako ovi nazivi navode na zaključak kako se i druge dječje pjesmice mogu upotrijebiti kod susreta djece i odraslih u dječjoj igri.

6.1. FUNKCIJA MALEŠNICA I IGARA PRSTIMA

Učenje kroz malešnice i igre prstima je voljno, nenametljivo i trajno jer ih djeca vole. One su poticaj za igru, a sama igra i one su najpouzdanije i najprimjenjivije za uvođenje djeteta u govor i za poticanje njegovog kvalitetnog i jednostavnog usvajanja. Sam govor upućen djetetu na taj način je nadopunjen i obogaćen onim dijelovima koji su u svakodnevnoj komunikaciji manje prisutni: ritmom, tempom te kombinacijom glasova i slogova potrebnih za pravilan izgovor.

Pedagog Friedrich Fröbel je osim institucionaliziranja dječjih vrtića u velikoj mjeri doprinio i njihovu unutrašnjem uređenju, spominju Velički i Katančić (2011.). Svaka je pjesmica u Fröbelovoj knjizi pisana s didaktičkom namjerom. Konačni cilj njegovih pjesmica nije bio samo igra s djetetom. „Sve igre prstima u njegovoj su knjizi ilustrirane, ali ilustracije ne prikazuju pokrete koje valja izvesti prstima i rukama (kao što je u mnogim izdanjima igara rukama često slučaj), već

slika produbljuje sadržaj pojedine igre rukama“ (Velički i Katančić, 2011., 26.). Prema spomenutom pedagogu, pedagoški zahtjevi vezani uz malešnice mogu se svesti na aspekte koji će biti nabrojani i objašnjeni u produžetku teksta.

Aspekti vezani uz malešnice:

a) Emocionalni aspekt

U društvu s poznatom osobom dijete će s veseljem oponašati odraslu osobu i izvoditi pokrete prstima te će mu ta igra pričinjati radost, istodobno će se produbljivati emocionalna veza i bliskost zbog vremena provedenog zajedno.

b) Motorički aspekt

Igre rukama zahtijevaju određene oblike pokreta, određene forme: kod nekih pjesmica brze, međusobno suprotne pokrete, kod nekih povezane motoričke uzorke ili pak određeni redoslijed prstiju. Upravo to poticanje finomotoričkih radnji će se odraziti na postignuća u predčitačkim i predpisačkim vještinama. Navedeno se odnosi na povezanost govora i pokreta, kasnije slova, redoslijed riječi u rečenici.

c) Senzorički aspekt

Osim osjećaja za motoriku ruku, važno je i osjetilo za vid odnosno koordinacija oko-ruka. To proizlazi iz činjenice da igre prstima omogućuju povezivanje različitih osjetilnih sustava u svrhu promatranja i kontrole pokreta.

d) Kognitivni aspekt

Igre prstima omogućavaju uočavanje i zorno prikazivanje tijeka radnje, uzroka i posljedica. Tekst malešnice pritom u stihove pretače konkretno dječje iskustvo koje dijete u stvarnosti doživljava.

e) Neurološki aspekt

Igre prstima potiču koordinaciju lijeve i desne polovice tijela, u ovom slučaju lijeve i desne ruke. Igre prstima zahtijevaju tu koordinaciju u raznim varijantama: paralelan položaj ruku (korištenje lijeve i desne ruke podjednako i ravnomjerno), zatim poticanje pokreta dominantne i nedominantne ruke, prelaženje središnje linije tijela (lijeva ruka na desnu i obrnuto), što potiče lateralizaciju te bolje koordiniranje lijeve i desne moždane polutke.

f) Jezični aspekt

Malešnice zahtijevaju ciljano i promišljeno korištenje govornih oblika koji su sadržani u stihovima. Navedeno se odnosi na sve vrednote govorenog jezika:

pauze, ritam, tempo, intonaciju. Djeca koriste različite modulacije glasa (glasno-tiho), pamte redoslijed i bogate rječnik (imenovanje prstiju i pokreta kao i drugih riječi).

7. PJESME ZA VJEŽBANJE IZGOVORA GLASOVA

U fazama automatizacije i diferencijacije pravilnog izgovora glasova, mogu poslužiti pjesmice. One će djetetu olakšati izgovor. Koriste se u radu s djecom s odstupanjima u govoru, ali su vrlo korisne i kao prevencija u ostale djece. Nije dovoljno samo formirati ispravnu artikulaciju glasa, navode Herljević i Posokhova (2007.), već smatraju da je potrebno automatizirati istu na posebno odabranom govornom gradivu u kojem se novi glas često pojavljuje u različitim pozicijama. Autorice govore kako faza automatizacije glasa bude često dugotrajna, dosadna i mukotrpna za dijete, zbog toga što ju karakterizira višekratno ponavljanje elemenata te uvježbavanje. Kako bi ovu fazu učestalog ponavljanja i spontanog učenja ritmičnih i jednostavnih pjesmica djetetu učinili lakšom, potrebno ju je prikazati kao jednu zanimljivu igru, igru koja sadrži pokret i ritam, igru koju će ono voljeti i pritom se zabavljati. Rezultati spontanog učenja ritmičnih i jednostavnih pjesmica bit će pravilan ritam, naglasak i intonacija te postizanje slivenog govora. U nastavku će biti prikazan primjer jedne takve pjesmice koja uspješno djeluje na djetetovu fazu automatizacije i diferencijacije izgovora glasova.

Primjer pjesmice za olakšavanje izgovora glasa ž

(Herljević, I. i Posokhova, I., 2007., Govor, ritam, pokret.)

ŽARKO I ŽELJKA

Legao je Žarko
na zelenu travu,
crvenu je kapu,
stavio na glavu.
A Željka mu govori:
„Vlažna ti je trava,
nemoj na njoj ležati,
bolit će te glava.

8. AKTIVNOST U DJEČJEM VRTIĆU

U dječjem vrtiću „Izvor“ u Samoboru, u srednjoj vrtićkoj skupini „Loptice“ dana 14.5.2019. provela sam praktični dio . Cijeli tjedan je bio predviđen za aktivnosti vezane uz temu „Promet“ pa sam odlučila s njima porazgovarati o prijevoznim sredstvima te otpjevati pjesmicu. Zamolila sam ih da se sjednemo u krug te sam aktivnost započela pitanjem: „Djeco, koja sve prijevozna sredstva poznajete?“ Djeca su nabrojila: auto, kamion, bicikl, vlak, a jedna djevojčica se sjetila i autobusa kao jednog od prijevoznih sredstava. Zatim smo razgovarali o tome da neki ljudi idu autobusom na posao, te da se autobusom može ići u posjet prijateljima i rodbini koji su daleko. Kada sam im pokazala slike autobusa odmah su se sjetili izleta. „S takvim smo išli na izlet.“, „Ovakav autobus vozi moj tata.“, „Kako ima velike gume.“, „Kad narastem, vozit ću ovakav autobus.“. Nakon razgovora, predložila sam im da ustanemo i provozamo svako svoj autobus uz prikladne pokrete. Djeci sam govorila pjesmu o autobusu, izvodila sam uz to pokrete koje su oni za mnom ponavljali.

Refleksija o provedenoj aktivnosti:

Cilj ove aktivnosti bio je da djeca istovremeno na zabavan način razvijaju i govor i motoriku. Tijekom ove aktivnosti primijetila sam kako su djeca vrlo zainteresirana te su uspješno prihvatila i obavila zadatak. Zadovoljna sam aktivnošću jer sam postigla što sam htjela, a to je da se djeci toliko svidjela pjesmica da su ju vrlo brzo usvojila i bez moje pomoći kasnije neprestano ponavljala i sama oponašala sve pokrete.

Pjesma autobusa

<http://udruga-izvor.hr/roditeljstvo/134-2/> (preuzeto 7.5.2019.)

Kola autobusa se okreću, (vrti ruke jednu oko druge) okreću, okreću,

kola autobusa se okreću, cijeli dan.

Brisači rade lijevo desno, (miči ruke lijevo-desno)

lijevo desno, lijevo desno.

Brisači rade lijevo desno, cijeli dan.

Truba radi bip, bip, bip, (prstom jedne ruke tuckaj po nosu)

bip, bip, bip, bip, bip, bip.

Truba radi bip, bip, bip, po cijeli dan.

Vozač kaže: Karte molim, (pruži ruku)

karte molim, karte molim!

Vozač kaže: Karte molim! cijeli dan.

Bebe plaču AA, AA, AA, (trljaj oči) AA, AA, AA, AA, AA, AA.

Bebe plaču AA, AA, AA, cijeli dan.

Babe pričaju bla, bla, bla (rukom oponošaj pričanje)

Bla, bla, bla, bla, bla, bla.

Babe pričaju bla, bla, bla, cijeli dan.

Putnici kažu psst, psst, psst (stavi kažiprst na usne)

Putnici kažu psst, psst, psst, cijeli dan.

U nastavku prikazujem pomoću fotografija tijekom provedene aktivnosti. Iz priloženih fotografija vidljivo je da su djeca sa radošću sudjelovala u aktivnosti, pokretala su cijelo tijelo ili dijelove tijela, a uz to su izgovarala pjesmu. Ovo je primjer povezanosti govora i motorike u jednoj jednostavnoj vrtičkoj aktivnosti.

Slika 9: Djeca vrte ruku jednu oko druge, oponašaju kotače autobusa

Slika 10: Djeca miču ruke lijevo-desno, oponašaju brisače autobusa

Slika 11: Djeca tucaju prstom jedne ruke po nosu, oponašaju trubu autobusa

Slika 12: Djeca pružaju ruku, oponašaju molbu karte

Slika 13: Djeca trljaju oči, oponašaju uplakane bebe

Slika 14: Djeca rukom oponašaju pričanje

Slika 15: Djeca stavljaju kažiprst na usne, oponašaju zahtjev tišine

9. ZAKLJUČAK

Uloga odgojitelja u uspostavljanju i razvoju govorne komunikacije kod djece posebno je važna. Prije svega, odgojitelj je osoba s kojom djeca provode najviše vremena i s kojom najviše mogu komunicirati. Odgojitelj bi trebao biti tako stručno osposobljen da može optimalno utjecati te obogatiti dječje razvojne sposobnosti. S obzirom na provedenu aktivnost i uvid u prikazanu literaturu možemo zaključiti kako djeca obožavaju pjesmice koje karakterizira velika aktivnost prstiju i ruke te ih priželjkuju svim srcem. Na taj način najučinkovitije povezuju pokret i govor, tj. omogućuju poticanje govora pokretom. Radost i smijeh koji prate izvođenje potiču djecu na brojna ponavljanja, a pritom i na posredno uvježbavanje određenih jezičnih konstrukcija, izgovora glasova i riječi te tečnost govora. Prema tome, to im se uvelike treba omogućiti. Ne postoji dijete koje se neće priključiti aktivnosti prepunoj pokreta i govora koji ju oplemenjuju. U svemu što radimo pred djecom i za djecu treba se potpuno aktivirati, a onako kako ćemo mi nešto prenijeti na djecu, ona će baš tako ponovno demonstrirati i uživati.

10. LITERATURA

1. Andrešić, D. ,Mesec, I. (2010.). Kako dijete govori. Velika Gorica: PLANET ZOE
2. Herljević, I. i Posokhova, I. (2007.). Govor, ritam, pokret. Lekenik: OSTVARENJE d.o.o.
3. Pihač, M. (2011.). Igra i kretanje djece na otvorenom – mogućnosti i rizici. Str 34-35.
4. Posokhova, I. (2011.). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Zagreb: OSTVARENJE d.o.o.
5. Velički, V. i Katarinčić, I. (2011.). Stihovi u pokretu. Zagreb: ALFA d.d.

Web odredišta:

- <http://djecji-san.com/zdravlje.php?id=razvoj-govora-kod-djece-i-poremecaji-izgovora>
(preuzeto 5.5.2019.)
- <http://udruga-izvor.hr/roditeljstvo/134-2/>
(preuzeto 7.5.2019.)
- <http://www.malacgenijalac.hr/rad-abakusu-razvoj-fine-motorike/>
(preuzeto 21.8.2019.)
- <https://www.planetzoe.hr/govorne-i-motoricke-vjezbe-za-najmlade/>
(preuzeto 21.8.2019.)

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Moje ime je Nikolina Jurilj. Rođena sam 10. prosinca 1996. godine u Zagrebu. Završila sam Osnovnu školu Antuna Branka Šimića 2011. godine. Te godine upisala sam III. gimnaziju, a dvije godine nakon XII gimnaziju. Maturirala sam 2015. godine. Iste godine upisala sam Učiteljski fakultet, odsjek u Čakovcu, izvanredni preddiplomski sveučilišni studij – rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Nakon obrane završnog rada slijedi stručno usavršavanje i zaposlenje u praksi, a nakon toga bih željela upisati diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ovaj završni rad pod nazivom „(Povezanost govora i motorike)“ izradila samostalno uz savjete i sugestije mentora u akademskoj godini 2018./2019.